

Het leven in een Jappenkamp.

Iets waar je niet bij stil staat als je, zoals ik, bent opgegroeid in een welvarend land, zonder een oorlog te hebben meegemaakt .

Op zijn 20ste woonde mijn opa met zijn familie in Semarang. Een leven dat bijna glamourachtig aandeed als ik de zwart-wit foto's bekeek. Mooie mannen en vrouwen, prachtige huizen, feesten, bedienden.

Totdat de oorlog uitbrak en hij samen met zijn vader en twee broers in een jappenkamp terecht kwam op Java, mijn opa en zijn broers samen in één kamp, mijn overgrootvader in een ander kamp.

Toen ik jong was heb ik lang gedacht dat het leven in een jappenkamp best leuk kon zijn. Dat kwam omdat mijn opa er over vertelde met een lach en glimmende ogen. Hij vertelde dan over de vrienden die hij er maakte en van kwajongensstreken. Dat hij op moest passen dat hij niet betrapt werd door de jap bij het stelen van rijst. Hij was zo mager dat hij zich kon verstoppen in een zak met rijst; de jap zag hem toch niet.

Eén keer was hij het zo zat dat hij op een onbewaakt ogenblik wilde ontsnappen. Hij deed het niet; hij hoorde een stem die hem riep om terug te gaan. Opa liep terug om te kijken wie dat was geweest, maar zag niemand in de buurt. Aan de andere kant van het hek bleek toch een bewaker op wacht te staan. Dat vond hij gewoon een kwestie van geluk hebben, zei hij dan heel nuchter. Hij geloofde niet in beschermengelen.

Voor mijn examen las ik 'Bezonden Rood' van Jeroen Brouwers en las hele andere verhalen over de jappenkampen. Ik vroeg mijn opa hoe het kon dat zijn verhalen anders waren.

'Ik heb veel slaag gehad,' vertrouwde hij mij na een lange stilte toe. 'Ik was brutaal, had geen respect voor de jappen. Maar ach, daarna gaat het leven gewoon door, hoor.' Hij heeft veel vrienden zien

sterven. Soms moesten ze hun eigen graf graven, en werden er daarna door de jappen ingeschoten. Ruim 50 jaar na dato wist hij, in tranen, al hun namen nog op te noemen.

Mijn opa en zijn broers kwamen heelhuids uit het kamp. Mijn overgrootvader stierf één dag voor de bevrijding aan uitputting. Terwijl hun moeder op hun aan het wachten was, moest mijn opa, als oudste zoon, vertellen dat haar man het niet gered had. Als hij over zijn vader vertelde, werd hij een kleine jongen. Zijn vader was een beer van een vent, met een goede conditie. Hij kon niet geloven dat juist hij het niet gered had. Hij had erop gerekend om hem terug te zien.

Jaren later, op mijn opa's crematie, schuifelde er een klein, donker mannetje naar voren. Hij stelde zich voor en vertelde dat hij samen met mijn opa in het leger had gezeten en naast hem sliep in het kamp. Geëmotioneerd vertelde hij hoe moeilijk het soms was. Dat ze 's nachts zo bang waren. Dat mijn opa dan altijd zei dat het goed zou komen. 'Hij was een lieve jongen,' besloot zijn dienstmaat, en salueerde naar mijn opa's kist.

Mijn opa en zijn leeftijdgenoten die destijds in jappenkampen zaten zijn door de oorlog eigenlijk altijd jong gebleven. Jongeren voor wie het leven nooit meer simpel en ongedwongen kon zijn. Jongeren die de verloren jaren nooit meer hebben kunnen inhalen, en in de tijd erna werden geconfronteerd met een verhuizing naar een ander, koud land en het achterlaten van alles dat ze liefhadden. Geen wortels meer.

Daar denk ik aan als ik klaag over mijn leven. Dat ik kind en jong volwassene kon zijn, en zij niet. Dat mijn wortels stevig verankerd zijn in de grond die door hun is gezaaid.